

Iz ratnih doživljaja našeg pomorca

Priredio R. Roter po pričanju kap. Srećka Krile

Nastavak II.

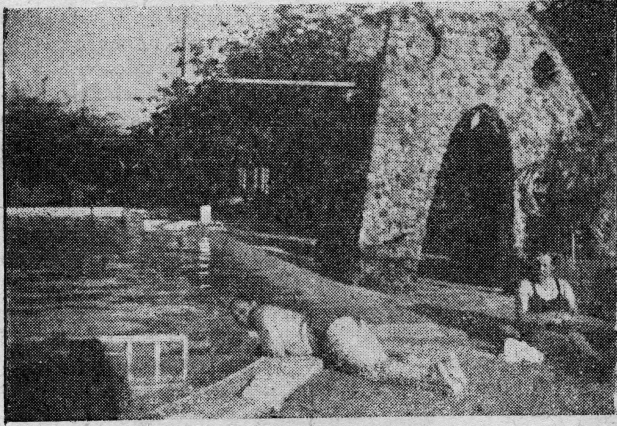
Susret s našim zemljakom

Nevjerojatno velik pomorski promet odvijao se u Surabaji te je zbog toga »Tomislav« morao da ostane na sidrištu pune dvije sedmice, dok smo konačno dobili mjesto u pristaništu. Međutim, bez teškoća smo dobili propusnice, pa je posada »Tomislava« mogla slobodno polaziti u grad i u vrijeme kada smo se nalazili na sidrištu.

Jednoga dana saopćio nam je zapovjednik Cvijeto Jakšić, da je »Tomislav« dobio nalog za putovanje u Suez s teretom šećera. Ta je vijest izazvala negodovanje, iako bi nas u drugim prilikama raspoložila, jer je Suez relativno blizu naše domovine. Članovi posade »Tomislava« znali su dobro da se na tom putovanju izlažu opasnosti. Mussolini je, nakon ulaska u rat, proglasio blokadu Crvenoga mora, pa se moglo pretpostavljati da je plovidba u tom dijelu svijeta veoma ugrožena. Posada »Tomislava« tražila je stanovite garancije i osigu-

ranje od brodovlasnika za ovako riskantno putovanje. Kada je to postigla, nakon završenog rada u luci, izvršene su sve pripreme za plovidbu prema Suezu.

Za vrijeme boravka u Surabaji doživjeli smo jedno ugodno iznenađenje, ali i jednu neočekivanu nesreću. Prijatno smo se iznenadili kada nam je jednoga dana došao u posjet zemljak Nikola Drakulić, rodom iz Sarajeva, koji je u ovom javanskom gradu vodio svoj zavod za umjetničku fotografiju. Kao jedini Jugoslaven na Javi on se mnogo obradovao, što može pozdraviti svoje zemljake, a nama je njegov posjet bio vrlo prijatan. Drakulić nam je iskazao toplo gostoprimstvo u svom domu, a osim toga iskazao nam je i druge usluge. Časnicima palube i stroja priredio je ugodan izlet na visinsko turističko izletišta, što se uzdiže iznad sparne Surabaje na 1000 metara nadmorske visine. U tom prekrasnom visinskom perivoju Jave nalaze se moderni hoteli, bazeni, raznovrsna igrališta određena za turiste i građane Surabaje. Tu smo prvi put vidjeli i samonikle do 4 metra visoke kaktuse, divili se čitavim šumama kininova drva i golemim plantažama kave.

Bazen u Surabaji

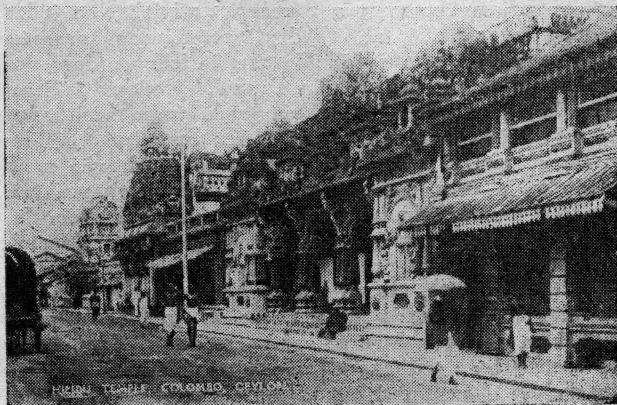
Ali prije odlaska iz Surabaje snašla nas je spomenuta neočekivana nesreća. Izgubili smo zapovjednika broda, dobrog druga i prijatelja, koji je tragično završio život. Njegovu smrt smo oplakivali, te ga, zauzimanjem zemljaka Nikole Drakulića, svečano pokopali na surabajskom groblju. Poslije smrti zapovjednika komandu »Tomislava« preuzeo je dotadašnji prvi oficir Rudi Linčić.

Rastali smo se sa Surabajom i zaplovili prema luci Kolombu na Cejlonu. Za vrijeme plovidbe u tjesnacu Sunda nenadno se približi i zaustavi »Tomislava« patrolni brod holandske ratne mornarice. Holandani su nas legitimirali, pa kad su se uvjerali, da pripadamo neutralnoj zemlji, dozvolili su nam, da nastavimo svoje putovanje.

Po dosta lijepom vremenu i mirnom moru plovili smo do Kolomba, gdje smo se zaustavili ispred pilotske stanice. To je bilo u ranu zoru.

Istočnjačke religije naučavaju, da je na otoku Cejlonu postojao »raj zemaljski«. To je naučavanje nastalo od prirodne ljepote otoka, kojemu u tom pogledu zaista nema premca. Od podnožja do vrhunca cejlonskih planina rastu bujne šume kokosovih stabala, aloja, bambusove trske i plemenitog cedrovskog drva. S ovim raskošem flore natječe se i fauna. Po cejlonskim šumama igraju se majmuni s vjevericama, golemi gušteri pužu pokraj nogu tromih slonova orijaša, a jata raznobojnih ptica oblijeću svugdje naokolo. Na površinama zemlje između šuma izvanredno uspijeva kafa, čaj, cimet, ananas, banane. Ako dodamo, da se uz neizrecivu raskoš flore i faune na Cejlonu dobiva i dragi kamen, onda se ne treba čuditi zašto su Istočnjaci ovaj otok proglasili rajem.

Dok je središte Kolomba dobrim dijelom evropskog izgleda na periferiji se protežu kolibe i kolibice, u kojima

Hinduski hram u Colombo-u

stanuje urođeničko stanovništvo. Mnogi muškarci i žene još uvijek nose dugu kosu s perčinima na zatiljku. Cejlonci su srednjeg rasta, tamne, gotovo crne boje kože. Odijevaju se u šaroliku, pretežno crvenu odjeću. Međutim, moda prodire sve brže, pa i na ovom udaljenom otoku vrlo brzo nestaju ili se pomalo moderniziraju stare narodne nošnje.

I na Kolombu strane brodove posjećuju prodavači razne robe. Oni nude čak i dragulje, pa ako čovjek nije dosta oprezan može ponekada nasjesti i umjesto pravih dragulja kupiti najobičnije patvorine.

Zaustavio nas ratni brod

Pošto smo se opskrbili zalihom goriva i živežnim namirnicama još istog dana navečer otplovili smo prema Adenu. Od britanskog admiralteta dobili smo strogo povjerljivi pravac plovidbe. Putovanje je teklo normalno, bez vanrednih događaja sve do blizu otoka Sokotra. Tu nas je u 2 sata poslije ponoći sustigao jedan britanski minolovac, koji nas je putem Morzeovih znakova legitimirao, a zatim propustio. Nije bilo posve indiferentno našim ljudima, koji su vršili stražu na zapovjedničkom mostu, kada su nenadno s lijevog brodske boka spazili siluetu ratnog broda, koji se u tamnoj noći velikom brzinom približavao »Tomislavu«.

Dva dana poslije ovog susreta stigli smo u Aden. Pomoću specijalnih karata prošli smo kroz posijana mintska polja pred »Indijskim Gibraltarom«. Približavali smo se luci. Iznenada smo primijetili nekakve male oblačiće, koji su šarali nebo, a malo kasnije čuli smo i topovsku paljbu. U prvi mah smo mislili, da se radi o nekakvim pokusnim vježbama adenske pomorske artiljerije. Međutim, ubrzo smo se uvjerali, da to nijesu bile nikakve pokusne vježbe, nego prava pravcata ratna paljba. Nad Adenom su nadlijetali talijanski avioni »Caproni« i vršili napadaj na određene ciljeve. Pored tvrđava stupila je u akciju i kontraavionska artiljerija s britanskih ratnih brodova, koji su se nalazili na sidrištu. I mi smo se našli u pravom ratnom okršaju. Ratnim brodovima i tvrđavama pomagao je i jedan veliki putnički prekooceanski brod kompanije »Peninsular«, na kojemu su bili montirani moderni brzometni protuavionski topovi.

Na »Tomislava« je stigao i pilot pod »gasmaskom« i s kacigom na glavi, prvi pilot kojega smo dotad sreli u neobičnoj ratnoj odori. On nas je poveo do plutaića u luci. Tu smo ostali u očekivanju da se sabere cijeli konvoj brodova za Suez. Pune dvije sedmice čekali smo čas odlaska. Kroz to vrijeme jata aviona »Caproni« posjećivali su više puta Aden, sipali bombe, a obrambene baterije uzvraćale oštrm paljbom. Na te posjete aviona, na njihove bombe i protuavionsku paljbu već smo se donekle bili i privikli, pogotovo što su Talijani slabo gđali ciljeve i uzimali s ratnog poprišta kadgod bi se barazna vatra pojačala, ali smo ipak nelagodno očekivali čas odlaska u Crveno more. Ali taj je dan došao. I mi smo isplovili iz Adena.

Bilo je oko 7 sati izjutra. Četrdesetak trgovačkih brodova uz prilično slabu pratnju ratnih jedinica krenulo je u pravcu Sueza. S nama je bila i jedna oštećena talijanska podmornica, koju je zarobio britanski ribarski naoružani brodić u blizini Adena. Podmornicu je vukao remorker za Maltu.

Komandni brod na čelu formacije davao je naredbe svim brodovima u konvojskom sastavu. Za vrijeme dana naredbe su prenošene signalnim kodeksom i radiotelegrafijom, a u vrijeme noći posebnim crvenim signalnim lampama. Mi smo se udaljavali iz Adena, u koji je iz obratnog pravca dolazio konvoj brzih brodova na putu

iz Indije. S pučine smo mogli promatrati veliku grupu brodova, kako skreće prema adenskoj luci. Odjednom su se nad ovim konvojem pojavile eskadre talijanskih aviona. Začas se razvila pucnjava. Za zviždukom bomba, koje su avioni sipali na svoje pomične ciljeve, miješala se gusta jeka protuavionskih topova brojnog konvoja. Ova bučna pjesma bomba i topova izazivala je i kod nas jezu, iako smo bili podalje od ovog poprišta, i ona je, hoćeš ne ćeš, i za nas bila prvo ozbiljno ratno krštenje i opomena kakvom iskušenju i sami idemo ususret. Ali naš komandni brod nije se osvrtao. Plovili smo prema određenom cilju, kao da se na nas ni najmanje ne odnosi ovaj krvavi ratni sudar . . .

Prvi dan plovidbe prošao je sretno. Činilo se, da nas Mussolinijevi avijatičari ne primjećuju. Ali to je bila tek pusta i varava nada, u koju smo se uljuljavali. Već sutradan i naši su brodovi postali ciljevi njihovih bomba, a oni meta naših protuavionaca. Bilo je oko 11 sati. Brodovi su plovili, kao i dotada, u istom konvojskom redu, po kojemu smo krenuli iz Adena.

Odjednom je uslijedila opomena na uzbunu. Sa zapadne strane rojilo se prema nama veliko jato bombardera. Artiljerci su zauzeli svoja mjesta i u određenom momentu sasuli pravu kišu paljbe na bombardere, što su se ljeskali svojim aluminijskim trupovima pod zrakama sunčanog dana. Avioni su prosuli svoje terete bomba i produžili. Zaglušna paljba potresala je brodove. Izgledalo je, kao da su se more i nebo sjedinili u bijesnom ritmu pucnjave. Poslije tog prvog okršaja, koji je trajao relativno kratko vrijeme, sve se opet stišalo. Šteta od ovog napada za brodove u našem konvoju nije bila ni velika ni osjetljiva, jer je sve proteklo bez direktnog pogotka. Samo jedan engleski motorni brod u ovom sukobu bio je oštećen od bombe, koja mu je pala pokraj boka. Na kratku zapovijed on je zastao iza konvoja te otplovio natrag u adensku luku na popravak. Ostali brodovi nastavili su plovidbeni zadatak prema Suezu.

Istoga dana oko 5 sati poslije podne, kada se konvoj nalazio u visini luke Masaua, avioni su napad ponovili. Ovaj put žešći i snažniji, jer je neprijateljska eskadrila bila znatno brojnija od prve. Ali i u ovom drugom sudaru bombarderi su promašili ciljeve. Bombe su padale daleko od brodova, koji su ih dočekali spremnije i odlučije nego na prvom susretu. Poslije toga nastavili smo mirno plovidbu sve do Suez. Bombarderi se nijesu više pojavljivali. Kako su u tom kraju osim aviona predstavljale stanovitu opasnost i podmornice, trebalo se osiguravati i protiv njihovih napada, te je naš konvoj u vrijeme noći često skretao iz odrednog pravca u zig-zag linije.

Poslije osmodnevne oprezne plovidbe stigli smo konačno u Suez. To je bilo u mjesecu kolovozu 1940. U ono doba velika suecka luka bila je vrlo živa. U njoj su se ukrštavali konvoji na svojim plovidbenim linijama u oba pravca. Poslije dolaska u Suez na »Tomislavu« je nastalo komešanje. Neke članove posade obuzela je nostalgija za domovinom, i oni su svoje raspoloženje ubrzo prenijeli na druge, pa je dvadesetak ljudi neopozivo tražilo repatrijaciju, i oni su preko Sirije i Turske otputovali u Jugoslaviju.

Ratne prilike otežavale su putovanje, pa su nam zbog toga iz domovine stigli samo novi zapovjednik broda Antun Bovolini i upravitelj stroja Milan Vračar. Ostale članove posade moralo se dopuniti Arapima i Crcima. Popunjavanje posade »Tomislava« novim i nepoznatim ljudima izazvalo je stanovite teškoće, jer su se na razna kvalificirana mjesta prijavljivale u dotičnom poslu i nekvalificirane osobe. Među ostalim već drugi dan smo ustanovili, da je naš novi kuhar po zanimanju soboslikar, a njegov pomoćnik da je bio obični sudopera u jednom restoranu. Tu smo činjenicu osjetili praktično i na našim želucima.

S novom, na tešku muku »sklepanom« posadom, »Tomislav« je u konvoju opet zaplovio Crvenim morem prema Adenu. Na tom cijelom putovanju nijesmo osjetili ratnu psihozu. Talijanski avioni nijesu se približili, iako je komandant konvoja, rekao bi čovjek, namjerno određivao pravac bliže zapadnoj obali, koja je u ono vrijeme bila pod Mussolinijevom okupacijom.

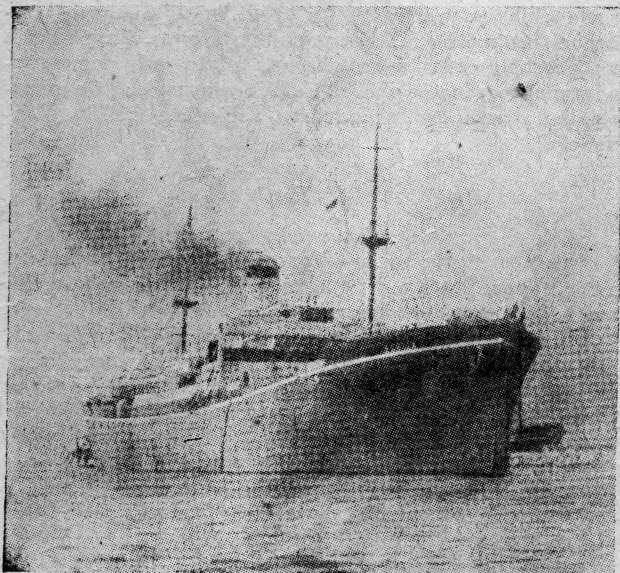
U adenskoj luci ostali smo sve dok smo nakrcali teret soli za Jokohamu. Za vrijeme višednevnog boravka u takozvanom »Indijskom Gibraltaru« živjeli smo u uzbuđenju i pod stalnim alarmom. Talijanski su avioni dolijetali, sipali bombe bez plana i efekta, te se vraćali u svoje baze praćeni jakim protuavionskih topova usidrenih brodova i tvrđavskih baterija. Postepeno smo i navikli na zračne uzbune. U Adenu smo susreli i dva jugoslavenska broda »Mariju Petrinović« i »Sv. Vlahu« (danas »Banija«). I nama, koji smo preostali od nekadašnje brojne domaće posade »Tomislava«, kao i članovima posade spomenutih brodova, ovaj je susret u dalekom svijetu izazvao golemu radost, pogotovo zato, što smo se sresli pod izuzetnim ratnim prilikama . . .

Puni mjesec dana vodilo nas je daleko putovanje preko Kolomba i Singapura u spomenutu najveću japansku luku. Čitavo putovanje proteklo je normalno i bez osobitih doživljaja.

Grad Jokohama, koji je u ono vrijeme brojio preko 600.000 stanovnika, teško je nastradao od potresa godine 1923. Međutim, poslije ove katastrofe ubrzo je obnovljen kao jedan od najmodernijih centara japanskog otočnog carstva. U arhitektonskom pogledu Jokohama je mnogo ljepša od glavnog grada Tokija.

Japan je poznat u svijetu po uzornoj čistoći. Urednost i čistoća ogledaju se na ulicama, u trgovinama, restauracijama i u kućama, i to bez razlike u domovima bogatih ljudi kao i u nastambama siromšnijih stanovnika. Jednostavan namještaj karakterizira njihove stanove. U sobama, gdje primaju svoje goste, Japanci imaju jednostavnu opremu: niski stol bez stolica sa bogato vezanim jastucima i živopisnim vezama uokolo, što međutim, pruža u cjelini prekrasnu sliku, koja svojim šarenilom godi oku. Uredaja za zagrijavanje nema u japanskim kućama, pa čitavu ogrjevnu opremu sačinjava redovito jedna emajlirana žara, ispunjena pijeskom gotovo do samog vrha, gdje se nalazi nekoliko užarenih ugaraka drvenog ugljena, jer su stanovnici otočne zemlje veoma otporni protiv studeni.

(Nastavit će se)

P/B »Banija«